

การพัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรี
DEVELOPMENT OF KRANOK ORNAMENT DRAWING SKILL EXERCISES FOR
UNDERGRADUATE STUDENTS

นายธัฐบดินทร์ บุญเนื่อง *

Thabadin Boonnuang

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิชาติ พลประเสริฐ **

Asst. Prof. Apichart Pholprasert, Ph.D.

บทคัดย่อ

งานวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรี ช่วยแก้ไขปัญหาด้านทักษะ และความเข้าใจเบื้องต้นของลวดลายกระหนก กลุ่มตัวอย่างได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาจิตรกรรมไทย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. นักศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 20 คน 2. นักศึกษาที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2559 จำนวน 20 คน อาจารย์ผู้สอนจิตรกรรมไทยลวดลายกระหนกจำนวน 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือแบบฝึก จำนวน 5 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือแบบฝึกจำนวน 3 ท่าน ประเมินแบบฝึกจากการศึกษาและพัฒนาจากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบวิเคราะห์ผลงานของผู้เรียน แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย แบบสอบถามการวิจัยสำหรับอาจารย์ผู้สอนศิลปะไทย แบบสังเกตการเรียนการสอน แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยสำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือแบบฝึกและแบบประเมินแบบฝึกลวดลายกระหนก

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรีของงานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยแก้ไข้ปัญหาของนักศึกษาที่ตรงเป้าหมายในด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะพื้นฐานของการเขียนลวดลายกระหนก เป็นส่วนช่วยในการศึกษาให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย โดยการพัฒนาให้มีเนื้อหาเป็นส่วนย่อยตามลำดับการเรียนรู้ สะดวก ง่ายต่อความเข้าใจ ศึกษาและทบทวนได้ด้วยตนเอง จากผลการวิเคราะห์ของผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือแบบฝึก สรุปว่า ในด้านคุณลักษณะของแบบฝึกที่ดีมีค่าเฉลี่ยในเกณฑ์เห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$) ในด้านเนื้อหาและส่วนประกอบของโครงสร้างแบบฝึกมีค่าเฉลี่ยในเกณฑ์เห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.90$) ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาและเป็นการต่อยอดวัฒนธรรมของชาติต่อไปในอีกรูปแบบหนึ่ง

* นิสิตมหาบัณฑิตสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: M.ed.art.thabadincu30@gmail.com

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

E-mail Address: apicharr@hotmail.com

ISSN1905-4491

หมายเหตุ : ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

The objective of this research was to develop of Kranok ornament drawing skill exercises for undergraduate students. It solve problem and understand for basic Kranok ornament. The sampler were 20 first year undergraduate students, 20 undergraduate students, 5 Thai art teachers, 5 specialists in the field of art practice and 3 specialists evaluate the practice. The data were collected by means of rating-scale questionnaires, interviews and observations of Thai art classes. The research tools were analyze using student performance analysis, interviews, questionnaires, observations, interviews and practice assessment. The results of the study revealed that develop of Kranok ornament drawing skill exercises for undergraduate students.

Developing teaching and learning to solve student problems and make it easier to understand. Based on the analysis of the specialists evaluate the practice in the characteristics of good practice were the mean of the most agreeable ($\bar{X} = 4.86$), The content and structure of the training structure were the mean of the most agreeable ($\bar{X} = 4.90$) which is beneficial for the development of education and the promotion of national culture.

คำสำคัญ: แบบฝึก / ลายกระหนก / แบบเรียนลวดลายกระหนก / การศึกษาและการสอนศิลปะไทย
ในระดับอุดมศึกษา

KEYWORDS: EXERCISES / KRANOK ORNAMENT / TEXTBOOK OF KRANOK ORNAMENT /
STUDY AND TEACHING THAI ART UNDERGRADUATE STUDENTS

บทนำ

เนื่องจากการศึกษาศิลปะไทยในปัจจุบัน มีการศึกษาในสาขาวิชาศิลปะไทยอยู่ไม่มากนัก เป็นสิ่งที่ควรตระหนักรู้ว่าศิลปะไทยเป็นรากเหง้าของชาติตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ซึ่งพบปัญหาอย่างหนึ่งคือผู้ศึกษาและถ่ายทอดศิลปกรรมไทยในปัจจุบันไม่ได้ศึกษาในกระบวนการวิธีและความรู้ที่ลึกซึ้งเหมือนในอดีต เช่น การศึกษาจากรูปแบบที่เป็นงานของครูช่างหรือสกุลช่างหลวงของงานศิลปกรรมในพระราชวังดังอดีตที่ผ่านมา มีความหลากหลายทางด้านการศึกษาที่แตกต่างกันออกไป ในหลายรูปแบบ หลายสถาบัน ระเบียบวิธีการคิดสร้างสรรค์ การศึกษาต่างสำนักกัน ส่งผลในการถ่ายทอดสู่นักเรียน นักศึกษาศิลปกรรมไทยในปัจจุบันเป็นอย่างมาก ศิลปกรรมไทยนั้นมีความสลับซับซ้อนลึกซึ้งและซ่อนเร้นไว้อีกมากมาย ด้วยรูปแบบ วิธีการอัตราส่วนและความเข้าใจในสัดส่วนของลวดลาย ที่ลักษณะของลายมีความแตกต่างกันตามแต่ละยุคสมัย ที่จะ

เกิดขึ้นบนพื้นที่และสัดส่วนที่ถูกกำหนดหรือลักษณะวิธีการที่จะใช้ถูกต้องตามโบราณประเพณี เช่น การใช้ ลวดลายกระหนกเขียน โบสถ์ วิหาร หรือศิลปกรรมทางศาสนา พระราชวังโบราณ ศิลปกรรมในท้องถิ่น และ ในปัจจุบันมีศิลปกรรมไทยร่วมสมัยเป็นลักษณะเฉพาะของศิลปินผู้สร้างสรรค์ให้เกิดขึ้น เป็นต้น มีความ แตกต่างหลากหลายและจำแนกออกเป็นหลายลักษณะ ซึ่งในสิ่งต่างๆเหล่านั้น ล้วนต้องศึกษาจากข้อมูลที่เป็น พื้นฐาน คือ ลวดลายกระหนก ที่เป็นมาตรฐานและเป็นอัตราส่วน ช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกิดขึ้น ถูกต้อง เข้าใจในความงามของลวดลายไทย สามารถฝึกฝนและปฏิบัติและสามารถต่อยอดงานและสร้างสรรค์ ต่อไปได้ ซึ่งจะเป็นแนวทางที่ดีต่อการศึกษาของนักเรียนนักศึกษาทางด้านศิลปกรรมไทยและต่อยอดงาน ศิลปกรรมไทยให้ดำรงอยู่ เป็นการอนุรักษ์และสนับสนุนการศึกษาและถ่ายทอดแนวทางที่ดี ถูกต้องตามโบราณ ประเพณีต่อไป (สมปอง อัครวงษ์, 2550)

ปัจจุบันเกิดการศึกษารเรียนรู้ทั้งรูปแบบศิลปกรรมที่เป็นงานศิลปกรรมไทยประเพณีและศิลปกรรมไทย ร่วมสมัย มีความคิดของยุคสมัยปัจจุบัน มีการดัดแปลง เรียนรู้พัฒนาต่อยอดอีกมากมายหลายรูปแบบ ทั้งที่ เป็นรูปแบบประเพณีนิยม สืบสานและดัดแปลงในกรอบและลักษณะที่นำมาดัดทอนต่อยอดในรูปแบบที่ แตกต่างตามความเข้าใจของตนเอง ซึ่งการศึกษาและการกระจายซึ่งความรู้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น มีความ ตระหนักถึงปัญหา คือการที่ลวดลายของศิลปกรรมไทยถูกปลุกฝังและสืบทอดกันผ่านทางสกุลช่างหลวงไม่ได้ ถูกเผยแพร่ออกมา ทำให้การศึกษาลักษณะของลวดลายที่ถูกต้องตามจารีตประเพณีนั้นไม่ได้แพร่หลาย เป็น ปัญหาสู่ปัจจุบัน ทางด้านความเข้าใจ สุนทรียศาสตร์ ที่งดงามของลวดลายตามประเพณี ที่มีกรอบกำหนด ทำให้การศึกษาศิลปกรรมไทยมีความผิดเพี้ยนไปจากรากเหง้าและวัฒนธรรม ผู้ศึกษาไม่มีความเข้าใจใน รูปแบบ กระบวนการ วิธีการ อัตราส่วนที่แท้จริง จึงเป็นการคิดจินตนาการต่อยอดขึ้นมาด้วยตนเอง ทำให้ กรอบของการศึกษานั้นบิดเบือนไป จึงเป็นสิ่งที่ควรตระหนักและพัฒนาให้ความรู้นี้ ดำรงคงอยู่ด้วยความ ถูกต้องตามพื้นฐาน เพื่อถ่ายทอดเป็นรากเหง้าอารยธรรมแห่งชาตินี้ สืบต่อไป (สันติ เล็กสุขุม, 2553)

โพธิ์ ใจอ่อนนุ่ม (2496) กล่าวว่า ในสมัยที่ทำหน้าที่เป็นอาจารย์นั้นได้คิดริเริ่มในการสร้างคู่มือเรียน เพื่อเป็นบทเรียนแก่นักเรียนในสมัยที่สอนอยู่ที่โรงเรียนเพาะช่าง เพราะในสมัยนั้นมีอาจารย์ผู้สอนหลายท่าน และแต่ละท่านก็มีแนวทางการสอนที่แตกต่างกันออกไปในหลายรูปแบบ ซึ่งยากต่อการกำหนดมาตรฐานใน รายวิชาศิลปกรรมไทยลวดลายกระหนกนี้ ซึ่งการสร้างตำราของอาจารย์โพธิ์ ใจอ่อนนุ่ม เป็นช่วงแห่งการ พัฒนาความรู้และการปลุกฝังให้นักเรียนนักศึกษาได้นำความรู้ที่นำมาศึกษาทบทวนได้ด้วยตนเอง และเป็นการ ตอกย้ำให้เกิดความเข้าใจในด้านศิลปกรรมไทย ตระหนักในความสำคัญของพื้นฐานของลวดลายกระหนก เป็น แม่แบบและเป็นรูปแบบที่ดี แต่อย่างไรก็ตามในการสร้างหนังสือ ตำรา ลวดลายกระหนกขึ้นมา นั้น ยังเป็น

เนื้อหาที่มาจากความเชี่ยวชาญชำนาญของผู้เขียนเพียงท่านเดียว เป็นตำราแบบอย่างเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนเขียนตามแบบอย่าง

ประยูร อุลุชาฎะ (2541) กล่าวว่า ศิลปกรรมไทยนี้ในยุครัตนโกสินทร์เป็นที่น่าสนใจมากมายอยู่ในอาคารสถานที่สำคัญ เช่น วัด วิหาร วัง ซึ่งนับวันจะลอมกร่อนสลายไปกับธรรมชาติและกาลเวลา ซึ่งเป็นที่น่าวิตกกังวลอย่างยิ่งต่อการตื่นตัวของภาครัฐที่จะต้องทะนุบำรุงอย่างเร่งด่วน มิฉะนั้นอาจจะไม่เหลือเค้าโครงให้เป็นวัฒนธรรมอันสืบทอดต่อยอดต่อไป กล่าวได้ว่า งานต้นแบบของสกุลช่างหลวง มีความงดงามและเป็นตัวอย่างที่ดี เป็นตัวอย่างของแต่ละยุคสมัยนั้น ผู้พึงไป จำเป็นจะต้องมีการทำนุบำรุงรักษาด้วยความรู้เข้าใจในลวดลายหรือศิลปกรรมที่ถูกร่อนหรือหลุดร่อนนั้น ต้องถูกซ่อมให้ถูกต้อง เพื่อบันทึกไว้ให้รุ่นต่อไปได้มีความเข้าใจในรูปแบบ ลักษณะของผลงานที่งดงามที่แท้จริง จึงเห็นเป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งว่า สมควรจะต้องมีรูปแบบพื้นฐานที่เป็นมาตรฐาน ที่สามารถเข้าใจได้ เป็นพื้นฐานที่ให้ผู้ที่ต้องการศึกษานั้น ศึกษาได้อย่างถูกต้อง

ปฏิพัทธ์ ดาระดาช (2538) กล่าวว่า หนังสือตำราที่มีความเกี่ยวกับศิลปะไทยที่มีมาแต่อดีตซึ่งมีลักษณะเป็นสมุดคำ สมุดไทย โดยเขียนเป็นลายเส้นด้วยน้ำหมึก สีต่างๆซึ่งโดยกาลเวลาและภาพรวมในปัจจุบันแล้วเอกสารหนังสือต่าง ๆ ในแต่ละสำนักวิทยาสรางขึ้นนั้นล้วนเป็นสมบัติส่วนบุคคลและสูญหายจากวงสังคมไปทุกวันจึงเป็นเหตุที่ไม่ค่อยพบเห็นเอกสารหนังสือตำรา ศิลปกรรมไทยลวดลายกระหนกที่เป็นที่แพร่หลายในปัจจุบัน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษางานศิลปกรรมไทยอันว่าครบเรื่องราวของอุดมคติแห่งชาตินั้น มีที่ไปที่ไปเป็นสิ่งสะท้อนความเป็นชาติและความงามที่เป็นอุดมคติที่สะท้อนแง่คิดและส่งต่อในรุ่นต่อไป ซึ่งในอดีตเห็นได้ว่ามีความยากลำบากในการศึกษาและตำราหนังสือเครื่องมือในการสื่อสารและประกอบกับการศึกษานั้นหายากและเป็นคู่มือที่เหมาะสมชัดเจนแก่การศึกษาที่ง่ายได้ด้วยตนเอง รวมทั้งมองไปสู่อนาคตศิลปกรรมไทยที่ว่าด้วยเรื่องของลวดลายกระหนกอันเป็นพื้นฐานของศิลปกรรมของชาตินี้ล้วนจะเลือนลางหายไป หากไม่มีการพัฒนาแนวคิดและวิธีการสอน การพัฒนาเอกสารและสื่อการเรียนรู้ที่สร้างความเข้าใจเป็นหลักการพื้นฐานถูกต้องและเหมาะสม สามารถสืบค้นและอ้างอิงได้ เพื่อให้เกิดการศึกษาในทิศทางที่ถูกต้องเป็นมาตรฐานที่สร้างความเข้าใจในทิศทางเดียวกัน ซึ่งอ้างอิงถึงสกุลช่างหรือแนวทางอันเป็นหลักคือสกุลช่างหลวงตามอุดมคตินิยมที่ควรค่าแก่การดำรงรักษาสืบต่อไป กล่าวได้ว่าการศึกษาจากอดีตจนปัจจุบัน แบ่งตามรูปแบบการเรียนการสอนของสถาบันแต่ละแห่ง ซึ่งมีลักษณะของตำราเอกสารที่ใช้ในการศึกษาเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละสถาบัน ทำให้มีความผิดเพี้ยนแตกต่างกันออกไป และยังเป็นการพัฒนาความแตกต่างนั้นเพิ่มมากยิ่งขึ้นเพื่อสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตนหรือรูปแบบที่คิดสร้างสรรค์ขึ้นมาได้ แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาหรือสร้างสรรค์ผลงานให้มีความแตกต่างกันนั้น ย่อมต้องคำนึงถึงพื้นฐานที่เป็นรูปแบบที่มีความงดงาม ความถูกต้อง สมบูรณ์ของศิลปกรรมไทย ที่ยึดเป็นหลักเกณฑ์ที่ถูกต้อง คืออัตราส่วนและรูปแบบของสัดส่วน ลักษณะความงามของลวดลายในแต่ละลวดลายที่มีความงามที่สมบูรณ์ ถูกสืบทอดและสานต่อคิดค้นและ

ปฏิบัติกันมา ด้วยระยะเวลาอันยาวนาน พิสูจน์ให้เห็นได้ในงานศิลปกรรมโบราณเป็นงานต้นแบบให้เห็น เพียงแต่ขาดการถ่วงถ่วงมาเป็นวิธีการและลักษณะงานที่จะนำมาวิเคราะห์แยกแยะได้เป็นหลักการทาง วิชาการเพียงเท่านั้น ซึ่งหากสามารถนำการวิเคราะห์แยกแยะและกำหนดกฎเกณฑ์เป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การ สร้างสรรค์ที่ตรงตามด้วยวิธีการและหลักการทางสุนทรียศาสตร์ที่กล่าวอ้างได้ ก็จะสามารถทำให้ศิลปกรรมไทย ลวดลายกระหนกนี้ ยังมีลมหายใจและสืบทอดต่อยอดไปด้วยหลักเกณฑ์ทางวิชาการ สามารถอธิบายและ สัมผัสได้ด้วยวิชาการและเหตุผล ความงามที่สะท้อนเป็นพื้นฐานแก่ผู้ที่ศึกษาและผู้ปฏิบัติได้ สืบต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนก สำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรี

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญา ตรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยเริ่มจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารและงานวิจัยที่ เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย จากนั้นจึงทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยทำการเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ภาควิชาจิตรกรรมไทย (การวาดลวดลายกระหนก) หรือสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องที่มีการเรียนการสอนในรายวิชาจิตรกรรมไทยลวดลาย กระหนก แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1. นักศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2559 จำนวน 20 คน 2. นักศึกษาที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2559 จำนวน 20 คน อาจารย์ผู้สอนจิตรกรรมไทยลวดลายกระหนก จำนวน 5 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือแบบฝึก สื่อการสอน จำนวน 5 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการทดสอบประสิทธิภาพของเครื่องมือ โดยการนำเครื่องมือไปขอ ความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศิลปศึกษา และมีผลงานทางวิชาการ หนังสือ ตำรา เพื่อตรวจสอบความ ตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ประกอบด้วย 1) แบบวิเคราะห์ผลงานของผู้เรียน 2) แบบสัมภาษณ์เพื่อ การวิจัยสำหรับนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องการวาดลวดลายกระหนก ปีการศึกษา 2559 3) แบบสอบถามการวิจัยสำหรับอาจารย์ผู้สอนศิลปะไทย 4) แบบสังเกตการเรียนการสอน 5) แบบ สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือแบบฝึก 6) แบบประเมินแบบฝึกลวดลายกระหนก (ผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือแบบฝึกและการสร้างสื่อการสอน)

ข้อมูลที่ได้จากแบบวิเคราะห์ผลงานของผู้เรียน แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยสำหรับนักศึกษา แบบสอบถามการวิจัยสำหรับอาจารย์ผู้สอน แบบสังเกตการเรียนการสอน แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือแบบฝึก นำมาวิเคราะห์เพื่อพัฒนาไปเป็นแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนก สำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรี โดยผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ (SPSS)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรี แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและข้อคิดเห็นการพัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรี

1.1 ผลการวิเคราะห์ผลงานของผู้เรียนที่เขียนภาพลวดลายกระหนกสามตัว (แบบประเพณี) ในพื้นที่ที่กำหนด แยกตามเกณฑ์การประเมิน 5 ด้าน โดยมีคะแนนเต็มด้านละ 5 คะแนน รวมทั้งหมด 25 คะแนน จากการเก็บข้อมูลนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาลัยเพาะช่าง ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาในปี 2559 ภาควิชาจิตรกรรมไทยการวาดลวดลายกระหนก จากนักศึกษา 20 คน พบว่าจากการวิเคราะห์ความถูกต้องและข้อผิดพลาดของการวาดลวดลายกระหนกของนักศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับคะแนนน้อย-น้อยที่สุด เป็นส่วนมาก โดยสังเกตจากปัญหาในแต่ละด้านพบว่า นักศึกษาขาดความเข้าใจมากที่สุดในด้านของความสม่ำเสมอของลายเส้นและความสัมพันธ์ของเส้น ซึ่ง 2 ด้านนี้ต้องแก้ปัญหาด้วยการฝึกปฏิบัติและความเข้าใจของเส้นให้ดีขึ้นและในลำดับคะแนนที่อยู่ในขั้นที่น้อยที่สุด คือ หางไหลหรือการสะบัดยอดลาย ในด้านนี้จะเห็นได้ว่านักศึกษาขาดทักษะและความเข้าใจในเรื่องของอัตราส่วนของตัวลายจึงทำให้การเขียนยอดสะบัดหรือหางไหลขาดความสมดุลและความถูกต้องตามเกณฑ์ที่ดี และในลำดับคะแนนน้อย คือ ช่องไฟของการบากลายและโครงสร้างของสัดส่วน จะเห็นได้ว่านักศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของอัตราส่วนและพื้นที่ว่างของช่องไฟ ซึ่งส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของสัดส่วน ซึ่งเป็นแกนหลักของการเขียนลวดลายกระหนก

1.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นนักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องการวาดลวดลายกระหนก เกี่ยวกับแนวทางการเรียนการสอนการวาดลวดลายกระหนกและการใช้แบบฝึกในการสอนการวาดลวดลายกระหนก จากการเก็บข้อมูลนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาลัยเพาะช่าง ระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ที่กำลังศึกษาในปี 2559 1 จำนวน 20 คนพบว่า ในการวาดลวดลายกระหนกประสบปัญหาด้านการจัดช่องไฟของการบากลายมากที่สุด รองลงมาคือปัญหาด้านการเขียนโครงสร้างสัดส่วน ไม่มีพื้นฐานการวาดลวดลายกระหนก การเขียนหางไหลหรือการสะบัดยอดลาย ความสม่ำเสมอของลายเส้น และปัญหาเรื่องข้อมูลการวาดลวดลายกระหนกมีให้ศึกษาน้อย ตามลำดับ ในการศึกษาลวดลายกระหนกนักศึกษามีความสนใจในลวดลายกระหนกไบเทศมากที่สุด รองลงมาคือสนใจลวดลายสมัยอยุธยา และลวดลายกระหนกเปลว ตัวอย่างหนังสือที่เคยใช้ในการเรียนลวดลายกระหนก มีนักศึกษาใช้หนังสือเส้นสายลายไทย ลวดลายไทยพื้นฐานของอาจารย์เศรษฐมนตร์ กาญจนกุลมากที่สุด รองลงมาคือหนังสือตู้ลายรดน้ำของอาจารย์เศรษฐมนตร์ กาญจนกุลและหนังสือลายรดน้ำของอาจารย์อภิวันท์ อดุลยพิเชฐฐ์ตามลำดับ

แบบฝึกหัดหลายประเภทที่จะช่วยในการศึกษาเรียนรู้ มีนักศึกษาคิดเห็นว่าแบบฝึกหัดการวาดลวดลายกระหนก ควรจะมีต้นแบบและขั้นตอนการวาดลวดลายกระหนกมากที่สุด รองลงมาคือแบบฝึกหัดมีโครงสร้างสัดส่วน และแบบฝึกหัดมีรูปภาพประกอบ หนังสือการวาดลวดลายกระหนกที่นำมาใช้แล้วเกิดความเข้าใจมากที่สุด คือหนังสือ (The Puran Project) ของอาจารย์ยุพธนา วิวัฒน์เดชากุล รองลงมาคือหนังสือลายรดน้ำของ อาจารย์อภิวันท์ อดุลยพิเชษฐและหนังสือตุ้ลลายรดน้ำของอาจารย์เศรษฐมนตร์ กาญจนกุลตามลำดับ สรุปได้ว่า จากความต้องการและข้อบ่งชี้ข้างต้นของนักศึกษาที่แสดงความคิดเห็นว่าต้องการหนังสือตัวอย่างและต้นแบบในการช่วยแก้ปัญหา ความเข้าใจและพัฒนาทางด้านทักษะปฏิบัติของนักศึกษาให้ดียิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่ารูปแบบหนังสือตามข้อเสนอแนะก็ยังขาดความต้องการทางด้านรายละเอียด การอธิบายรูปแบบและสัดส่วน ลักษณะส่วนประกอบย่อยที่นักศึกษามีปัญหาอย่างมาก

1.3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนจิตรกรรมไทยการวาดลวดลายกระหนก จากการเก็บข้อมูลอาจารย์ผู้สอนศิลปะไทย จำนวน 5 ท่าน พบว่าความคิดเห็นอาจารย์ผู้สอนจิตรกรรมไทยการวาดลวดลายกระหนกจากการสอบถามความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับผู้สอนด้านการพัฒนาแบบฝึกหัดการวาดลวดลายกระหนก โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมากที่สุด และลักษณะที่พึงประสงค์ของแบบฝึกหัดการวาดลวดลายกระหนกก็เห็นด้วยมากที่สุดเช่นเดียวกัน จากแบบสอบถามอาจารย์ผู้สอนจิตรกรรมไทยการวาดลวดลายกระหนกในด้านของคุณลักษณะทักษะความรู้ ความพร้อมและความสามารถที่เป็นพื้นฐานที่ดีในการสอน การถ่ายทอดและพัฒนาทักษะของผู้เรียนด้วยการอธิบายหรือรวบรวมเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ทั้งด้านความรู้ใหม่และงานศิลปกรรมโบราณตามกรอบของการศึกษาลวดลายกระหนกที่พึงประสงค์นั้น อาจารย์ผู้สอนมีความเห็นด้วยมากที่สุดตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งให้ความเห็นว่าความรู้ความสามารถและข้อกำหนดต่าง ๆ เหล่านี้จะสามารถสร้างประโยชน์และเป็นสิ่งที่ผู้สอนควรจะต้องมีตามองค์ประกอบต่าง ๆ ข้างต้น ในด้านของแบบฝึกหัดที่พึงประสงค์ตามความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนมีความเห็นด้วยมาก ทั้งจะเป็นการแก้ปัญหาในการพัฒนาทักษะของผู้เรียนสร้างความรู้ความเข้าใจและแก้ปัญหาข้อผิดพลาดของนักศึกษาได้ด้วยตนเองประกอบกับนักศึกษาจะสามารถฝึกพัฒนาทักษะการวาดลวดลายกระหนกที่มีทั้งความรู้ความเข้าใจและฝึกฝนทบทวนได้ง่ายด้วยตนเอง เป็นการลดความกดดันในนักศึกษาที่จบมาจากสายสามัญ ซึ่งส่วนใหญ่ขาดความรู้ขั้นพื้นฐานที่ดี ให้สามารถเพิ่มความรู้พัฒนาทักษะได้ ทั้งก่อนเข้าศึกษาและระหว่างศึกษาให้ดีขึ้นได้

1.4 การสังเกตการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนมีการเตรียมแผนการสอนจากโครงสร้างหลักสูตรมาประยุกต์ใช้ในรูปแบบของแต่ละท่านแตกต่างกันออกไปตามเทคนิค พร้อมทั้งมีการเตรียมสื่อการสอนในรูปแบบเฉพาะกิจที่มีความหลากหลายแตกต่างกันออกไปด้วยบุคลิกภาพในการสอนที่เป็นกันเองทำให้ผู้เรียนไม่ตึงเครียดในการเรียนรู้และกล้าซักถามข้อปัญหาต่าง ๆ ได้ ด้านวัสดุอุปกรณ์ ผู้เรียนมีการเตรียมพร้อมในระดับหนึ่งซึ่งมักเป็นอุปกรณ์ที่ตนเองถนัด เช่น ดินสอกด ดินสอไม้ พู่กันขนหุ้ว หรือพู่กันขนวิทยาศาสตร์ ตามความถนัดของแต่ละบุคคล ด้านเอกสาร ตำรา ผู้เรียนนั้นไม่มีแนวทางเป็นที่แน่ชัดต่างคนต่างเลือกตาม

ความชอบ หรือคำแนะนำที่ได้รับการบอกเล่ามา จึงไม่เป็นแนวทางที่เชื่อถือได้ในการเรียนรู้ ด้านการเรียนการสอน ผู้สอนมีแนวทางในการสอนที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งเน้นจุดประสงค์ให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและพัฒนาทักษะเบื้องต้นแก่ผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น การเขียนบนกระดานดำตามเวลาที่กำหนด การเปิดเพลงไทยให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้ การนำเอาผลงานครูช่างหรืองานที่มีความงามเป็นที่เชื่อถือด้วยหลักการและเหตุผลมาให้ผู้เรียนเลือกคัดลอกตามแบบ การบรรยาย ตีความและอธิบายเรื่องราวเป็นแรงบวกในการกระตุ้นการเรียนรู้ โดยสังเกตว่าผู้เรียนมักจะชอบในสิ่งที่ผู้สอนนำมาอธิบายและให้คัดลอกเพราะจะสามารถนำแบบกลับไปฝึกฝนทักษะและทบทวนได้เพิ่มเติมตามความเข้าใจหรือนำกลับไปไขข้อข้องใจให้ดีขึ้นได้อีกด้วย จากสภาพข้างต้นแสดงให้เห็นว่าสื่อการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้รับเป็นแบบเรียนนั้นจะเป็นประโยชน์ให้แก่ผู้เรียนในการทบทวนและฝึกทักษะได้ดียิ่งขึ้น

1.5 การศึกษาความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือแบบฝึก มีความเห็นว่าปัญหาการเรียนการสอนการวาดลวดลายกระหนกในปัจจุบันส่วนหนึ่งเป็นเพราะขาดเอกสาร ตำรา แบบฝึกทักษะ ที่ผู้เรียนสามารถทำความเข้าใจและทบทวนได้ด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล โดยแบบฝึกที่ดีต้องสามารถเชื่อถือได้ น่าสนใจต่อการเรียนรู้ คำอธิบายชัดเจน ประจักษ์และสืบค้นได้ เนื้อหาไม่ซับซ้อนจนเกินไปมีเหตุผลประกอบความเข้าใจ ผู้เรียนสามารถฝึกปฏิบัติได้ตามแบบ จึงจะเป็นประโยชน์ช่วยแก้ปัญหาและเสริมความเข้าใจแก่ผู้เรียนได้จริง รูปเล่มและภาพประกอบน่าสนใจ สอดคล้องกับเนื้อหา ทั้งยังสามารถเสริมสร้างคุณค่าทางจิตใจในเชิงวัฒนธรรม โดยการช่วยให้ผู้เรียนศึกษาดำรงรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรมของชาติได้อีกทางหนึ่ง

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์แบบประเมินแบบฝึกวาดลวดลายกระหนก (ผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือแบบฝึก)

ในด้านคุณลักษณะของแบบฝึกที่ดี ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ามีคุณสมบัติที่สอดคล้องมากที่สุดตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ตามทฤษฎีปฏิบัติที่ถูกต้อง ในด้านเนื้อหาและส่วนประกอบของโครงสร้างแบบฝึก ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นว่ามีคุณสมบัติที่สอดคล้องมากที่สุดเช่นเดียวกัน ทั้งในด้านรูปแบบเนื้อหาที่น่าสนใจ เข้าใจและปฏิบัติตามได้ง่าย เนื้อหาที่มีความเหมาะสมถูกต้อง ตัวหนังสือและสีเหมาะสม และมีผลที่ดีที่ผู้สอนจะสามารถนำไปใช้สอนได้ดี และสะดวกต่อการศึกษด้วยตนเอง และยังสามารถเป็นแบบฝึกพื้นฐานทางจิตรกรรมลวดลายกระหนกที่จะสามารถพัฒนาต่อยอดในขั้นสูงต่อไปได้อีกด้วย สรุปได้ว่าแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษา ศิลปะระดับปริญญาตรี สามารถช่วยให้ผู้เรียนฝึกทักษะ และพัฒนาทางด้านความรู้ความเข้าใจในการศึกษา และปฏิบัติการวาดลวดลายกระหนกได้ดีขึ้นตามเกณฑ์การประเมินที่ผู้เชี่ยวชาญวิเคราะห์และสามารถพัฒนาต่อยอดในการนำไปใช้ได้จริงต่อไป เพื่อแก้ปัญหาการขาดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะปฏิบัติทางด้านการวาดลวดลายกระหนกของนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรีได้จริง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรี มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายดังนี้ การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรี มีประเด็นอภิปราย 2 ประเด็น ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัญหาและข้อคิดเห็นการพัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรี อันเนื่องมาจากการศึกษาศิลปะไทยในปัจจุบัน มีการศึกษาในสาขาวิชาศิลปะไทยอยู่ไม่มากนัก ซึ่งนับวันการศึกษาด้านศิลปกรรมไทยนั้นจะเลื่อนกลางจากผลงานอันเป็นสกุลช่างหลวงและงานต้นแบบอันเป็นตัวอย่างที่ดี สันนิษฐานว่าลายกระหนกพัฒนามาจากแนวคิดโดยนำเอารูปแบบในธรรมชาติที่เชื่อมโยงกับแนวคิดในงานจิตรกรรมไทยมาพัฒนา เห็นได้ว่าการเรียกชื่อตามลักษณะของลวดลายเหล่านั้น เช่น ลายรวงข้าว ลายเถาเลื้อย โดยเป็นลักษณะจากธรรมชาติเป็นองค์ประกอบ แล้วจึงมีการพัฒนาให้งดงามมากขึ้นจากแนวคิดที่ได้รับมา สอดคล้องกับ เทวาทินิมิตร (2530) คือ ตำราการเขียนลวดลายกระหนกในปัจจุบันมีหลากหลายผู้แต่ง แต่ส่วนใหญ่จะพัฒนามาจากต้นแบบโดยพระเทวาทินิมิตร (ฉาย เทียมศิลป์ชัย) ที่แต่งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2486 ลักษณะของตำราจะเป็นการนำเสนอรูปแบบและโครงสร้างของลายที่เป็นแบบแผน มีคำอธิบายที่เป็นโครงสร้างใหญ่ ผู้ฝึกตามตำราดังกล่าวจะต้องมีพื้นฐานพอสมควร นักศึกษาระดับปริญญาตรีในปัจจุบันมีจำนวนมากที่มาจากระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีพื้นฐานไม่มาก ตำราที่มีอยู่จึงเป็นสื่อสำหรับฝึกหัดที่นักศึกษาฝึกตามได้ยาก ควรจะต้องมีแบบฝึกหัดที่มีคำอธิบายและภาพประกอบที่มีขั้นตอนที่ละเอียดขึ้น รวมทั้งวิเคราะห์ข้อผิดพลาดในการวาดและแสดงเทคนิคการแก้ไขไว้เพื่อศึกษาและทบทวนได้ด้วยตนเองสอดคล้องกับ ปฏิพัทธ์ ดาระดาช (2538) กล่าวว่า หนังสือตำราที่มีเกี่ยวกับศิลปะไทยที่มีมาแต่อดีตมีลักษณะเป็นสมุดดำ สมุดไทย โดยเขียนเป็นลายเส้นด้วยน้ำหมึก สีต่าง ๆ จากกาลเวลาและภาพรวมในปัจจุบันแล้วเอกสารหนังสือต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นนั้นล้วนเป็นสมบัติส่วนบุคคลและสูญหายไปทุกวันจึงเป็นเหตุที่ไม่พบเห็นเอกสารหนังสือตำราลวดลายกระหนกที่เป็นที่แพร่หลายนัก ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการศึกษางานศิลปกรรมไทยนั้น เป็นสิ่งสะท้อนความเป็นชาติและความงามที่เป็นอุดมคติที่สะท้อนแง่คิดและส่งต่อในรุ่นต่อไป สอดคล้องกับ นริศรานุกัตติวงศ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยา ; ดำรงราชานุภาพ (2505) กล่าวว่า กระหนก ลักษณะคล้ายเลขหนึ่งไทย มีจุดแหลม มีลักษณะเรียว ยอดสะบัด มีชื่อเรียกเฉพาะว่า กระหนกเปลว เพราะส่วนยอดสะบัดคล้ายเปลวไฟ และยังมีลวดลายกระหนกอีกมากมายที่มีชื่อเรียกเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป เช่น กระหนกหางหงส์ กระหนกผักกูด สอดคล้องกับ น. ณ ปากน้ำ (2533) ได้กล่าวว่า ลายกระหนกเปลว ส่วนปลายมีลักษณะสะบัดคล้ายเปลวไฟ ลายแบบนี้ปลายกระหนกที่แยกกิ่งก้านสาขาออกมาจากเถากระหนกจะเป็นปลายของตัวกบ นกคาบ ตัวเหงาและปลายกระหนกสามตัวจะสะบัดปลิวเหมือนเปลวไฟ

เมื่อผูกปลายเข้ากันเป็นชุด ดังเช่นลายบนตู้พระไตรปิฎกฝีมือครูวัดเชิงหวาย ซึ่งประกอบด้วยตัวลายกระหนก และองค์ประกอบอื่น จะพลิ้วไหวและเข้ากันได้ดี รวมไปถึงส่วนประกอบส่วนอื่น แม้ในส่วนพื้นของภาพก็ยัง สอดคล้องเข้ากันได้อย่างสวยงาม ดังนั้น กระหนก หรือ กนก ที่ใช้ในวิชาศิลปะไทย จึงหมายถึงแบบลายชนิด หนึ่ง และเป็นพื้นฐานของการเขียนจิตรกรรมไทย ซึ่งสรุปเป็นรูปแบบที่เด่นชัดไม่ได้ ด้วยปัจจัยที่หลากหลาย ทั้งความต้องการของรูปแบบและยุคสมัย อาจกล่าวได้ว่าเหตุผลของความแตกต่างของที่มาและรูปแบบของ ลวดลายกระหนกหรือกนกนี้ จึงต้องมีหลักการวิเคราะห์หรือนิยามรูปแบบและลักษณะที่จะสามารถหาจุดร่วม รูปแบบที่เป็นกลาง หรือลักษณะที่จะนำไปสู่การศึกษาของรุ่นต่อไปที่สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจ มีเหตุผล และสามารถอธิบายลักษณะของลวดลายกระหนกได้เป็นมาตรฐานที่ครอบคลุม ชัดเจน ถูกต้อง และต้องเป็น การส่งเสริมทั้งรูปแบบวิธีการ ลักษณะงาน การศึกษาส่วนที่เกี่ยวข้องและส่วนที่จะเป็นผลกระทบต่อองค์รวมได้ ในแนวทางที่ดีต่อไป ซึ่งในตอนนี้มีนักศิลปะและนักศึกษาด้านศิลปะไทยได้หารูปแบบเบื้องต้นในการศึกษา ลวดลายกระหนกไว้อยู่บ้าง เช่น โครงสร้างของกระหนกสามตัวที่สอดคล้องกับ บุญมา แฉ่งฉายา (2545) กล่าว ว่า ลายกระหนกเป็นลายประดิษฐ์อยู่ในโครงสร้างเหลี่ยมประกอบด้วยตัวกระหนก ตัวกาบ ตัวหงา การบากตัว ลายก็ต้องดูจังหวะ กาบและตัวกระหนกสามตัวสามารถเขียนเป็นกระหนกสามตัว สอดคล้องกับ พัฒนะ พุทธิพงษ์ (2555) กล่าวว่า กระหนกสามตัว คือแม่กระหนกเป็นแม่บทของลายไทย เป็นกระหนกที่สำคัญที่สุด ดังนั้น การศึกษาปัญหาและการหยาบยักแค้นของลวดลายกระหนกในครั้งนี้ จึงนำเอาโครงสร้างและรูปแบบที่ดีของ ลายกระหนกสามตัวที่เป็นลายพื้นฐานตรงตามความคิดเห็นข้างต้นมาเป็นการศึกษาและสร้างแบบฝึกการวาด ลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรีในโครงสร้างแบบฝึกที่ดีตามความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือแบบฝึกทางด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติที่ถูกต้องตามเกณฑ์และศึกษาได้ จากปัญหาที่พบบ่อยครั้งโดยอิงหลักการพัฒนาแบบฝึกที่ดีสอดคล้องกับ Asch (1974-1975) อธิบายว่า หนังสือเรียนศิลปะศึกษาที่ดี ถูกต้อง มีลักษณะดังนี้ (1) กำหนดจุดมุ่งหมายของการสอน (2) แนะนำกิจกรรมที่ เหมาะสมแก่นักเรียน (3) แนะนำเครื่องมือที่ใช้ในการทำกิจกรรม (4) กำหนดเกณฑ์ในการศึกษาและวิเคราะห์ ผลงานศิลปะ (5) มีรูปแบบเฉพาะทางศิลปะ โดยหนังสือเรียนศิลปะศึกษาของญี่ปุ่นเน้นคุณภาพของการทำ หนังสือเรียน พิมพ์ 4 สี ใช้กระดาษคุณภาพดี สอดคล้องกับ นิลารณ์ ธรรมวิเศษ (2546) กล่าวถึง ลักษณะของแบบฝึกที่ดีนั้นควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) มีรูปแบบที่น่าสนใจ ใช้แบบฝึกตามลำดับความยากง่าย 2) ตรงตามเนื้อหา เหมาะสมช่วงชั้นของผู้เรียน เวลา ความสามารถ ความสนใจ และสามารถแก้ไขสภาพปัญหา ของผู้เรียน 3) มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนว่าจะฝึกด้านใดกำหนดเวลา และแบบฝึกควรทันสมัยอยู่เสมอหรือเป็น วิธีการใหม่ ๆ ที่แก้ปัญหาได้ง่ายขึ้นสอดคล้องกับ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2552) กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดี สรุปได้ว่า แบบฝึกควรมีความหลากหลาย มีรูปแบบที่น่าสนใจ ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย นักเรียนสามารถศึกษาได้

ด้วยตนเองและสามารถทบทวนด้วยตนเองได้ จากการศึกษาและสอบถามผู้เชี่ยวชาญในการสร้างแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนก ผู้วิจัยได้สร้างแบบฝึกที่ประกอบด้วยวิธีการแก้ปัญหาข้อผิดพลาดและการนำเสนอกระบวนการคิดทางด้านลักษณะของลวดลายในรูปแบบอัตราส่วน การแสดงการทับซ้อนเพื่อให้เห็นวิธีการเขียนลวดลายในแต่ละขั้นตอน พร้อมทั้งการวัดอัตราส่วนในแต่ละส่วนของลวดลายเพื่อเป็นลักษณะตัวอย่างที่ชัดเจน สะดวกต่อการทบทวนพร้อมทั้งแสดงให้เห็นข้อผิดพลาดที่ชัดเจนและมักเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ประกอบด้วยข้อปัญหาและตัวอย่างที่ดีในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเขียนให้ดีขึ้น แบบฝึกฉบับนี้ต้องการสร้างความรู้ความเข้าใจและพัฒนาพื้นฐานที่ดีในการเขียนลวดลายกระหนกและสร้างความเข้าใจด้านอัตราส่วนที่สมดุลในการวาดลวดลายเพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของพื้นฐานที่ดี อธิบายความรู้ความเข้าใจที่เป็นมาตรฐานที่ดีที่สุด ดังลักษณะของบทเรียนต่อไปนี้จะอธิบายจากเรื่อง เส้น คือลักษณะสำคัญของจุดเริ่มต้นในการเขียนลวดลายกระหนก โดยแบบฝึกนี้นำเสนอรูปแบบในการใช้งานของเส้นที่ใช้จริงในการเขียนลายกระหนกและงานจิตรกรรมไทยและการใช้วงกลมหรือส่วนของวงกลมที่เป็นการนำมาประยุกต์ใช้ โดยเฉพาะงานลวดลายกระหนกและงานจิตรกรรมไทยใช้เส้นโค้งเป็นส่วนมาก วงและส่วนโค้งของวง เป็นส่วนสำคัญในการเขียนลวดลายและแบบฝึกหัดต่อไปมาก ประกอบด้วยรูปเล่มที่เหมาะสมแก่การพกพา ภาพประกอบที่ชัดเจน มีคำอธิบายชัดเจนแนะนำข้อผิดพลาดเป็นตัวอย่างให้เห็นได้ง่าย ในขั้นตอนแบบฝึกมีการนำเอารูปแบบของวัสดุมาใช้ให้เกิดความเข้าใจของการเขียนลายโดยการทับซ้อน ซึ่งจะสามารถตรวจสอบและประมวลผลความถูกต้องได้ สอดคล้องกับเกษรา ภัทรเดชไพศาล (2537) ได้กล่าวถึงหลักในการสร้างแบบฝึก คือ 1) สร้างแบบฝึกให้เหมาะกับนักเรียน 2) เรียงลำดับจากง่ายไปยาก 3) ใช้ภาพประกอบ เพื่อดึงดูดความสนใจ 4) แบบฝึกที่สร้างขึ้นเป็นแบบสั้น ๆ ง่าย ๆ 5) แบบฝึกต้องมีลักษณะต่างกันเพื่อไม่ให้เบื่อ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษาและการแก้ไขข้อบกพร่อง ความผิดพลาดในการเขียนลวดลายกระหนกของผู้เรียนให้เกิดความเข้าใจที่ง่าย สะดวก ถูกต้องตามหลักการและเหตุผลโดยอิงในเรื่องของอัตราส่วนและการทำความเข้าใจในรูปแบบที่ถูกต้อง

2. การพัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรี จากการศึกษาวิเคราะห์ผลงานนักศึกษา การสัมภาษณ์นักศึกษา การสอบถามการวิจัยสำหรับอาจารย์ผู้สอนศิลปะไทย การสังเกตการณ์เรียนการสอน และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือแบบฝึก จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้พัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรี ซึ่งประกอบด้วยพื้นฐานและแนวทางการศึกษาลวดลายกระหนกด้วยการศึกษารูปแบบและวิธีการเขียนลวดลายอัตราส่วนของhengคว่าที่จะแสดงวิธีการเขียน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในส่วนภาพรวมและส่วนขยายในแต่ละภาคส่วน แสดงวิธีการและแนะนำข้อผิดพลาดที่บ่อยครั้งให้เกิดความรู้ที่แก้ไขข้อผิดพลาดได้ชัดเจนถูกต้อง โดยมีพื้นฐานจากเรื่องเส้น ความโค้งและอัตราส่วน ซึ่งในเรื่องของความโค้งและอัตราส่วนเป็นการอธิบายและแสดงตัวอย่าง

ของวิธีการเขียนเหังกว่า ซึ่งเป็นการตอบโจทย์การแก้ปัญหาจากผลการวิเคราะห์ผลงานของผู้เรียน จากการเก็บข้อมูลที่ได้ในกาวิจัยในครั้งนี้ และพัฒนาเป็นพื้นฐานที่ถูกต้องในการเขียนอัตราส่วนและลดลยกรหณกสามตัวซึ่งเป็นพื้นฐานของงานศิลปกรรมไทยเบื้องต้นที่ดีได้ โดยใช้รูปแบบของแบบฝึกที่เป็นการทับซ้อนเพื่อความน่าสนใจในการเรียนรู้ การทดสอบความรู้ และการย้อนกลับเพื่อตรวจสอบข้อถูกผิดได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการตอบโจทย์การแก้ปัญหา การขาดแคลนหนังสือแบบฝึก และแบบฝึกที่สามารถฝึกฝนได้ด้วยตนเองอย่างมีหลักการและเหตุผล จากการสัมภาษณ์นักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรีในการวิจัยในครั้งนี้ และมีการประเมินแบบฝึกลดลยกรหณกโดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านหนังสือแบบฝึกและด้านลดลยกรหณกเพื่อตรวจประเมินแบบฝึกการวาดลดลยกรหณกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรีที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น พบว่าด้านคุณลักษณะของแบบฝึกที่ดีโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความถี่ของความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมากที่สุดเช่นเดียวกัน ประกอบด้วยด้านเนื้อหาที่มีความใหม่และทันสมัย มีความกระชับรัดกุม เนื้อหามีความต่อเนื่องสัมพันธ์กัน เปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เสริมสร้างความคิดต่อผู้อ่านและมีแหล่งอ้างอิงและที่มาอย่างชัดเจนและสอดคล้องกับพัฒนาการและความสามารถของผู้เรียน ส่วนรองลงมาผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่ามีค่าเห็นด้วยมากในด้านเนื้อหาที่มีความกว้างขวางครอบคลุมครบถ้วน ชัดเจน เข้าใจง่าย ด้านเนื้อหาส่วนประกอบโครงสร้างแบบฝึกผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมากที่สุดเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความถี่ของความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ระดับเห็นด้วยมากที่สุด ทางด้านความเหมาะสมของรูปภาพต่อเนื้อหาของเรื่อง นำเสนอเนื้อหาเข้าใจและปฏิบัติได้ง่าย ความชัดเจนในการอธิบายเนื้อหา เหมาะสมถูกต้อง การใช้สีตัวหนังสือมีความเหมาะสมกับเนื้อหา สามารถเอื้อต่อผู้สอนให้นำไปใช้สอนในรายวิชาได้ดี สามารถเป็นแบบฝึกพื้นฐานทางจิตรกรรมลดลยกรหณกและวิชาอื่น ๆ ขึ้นสูงต่อไป และยังคงตอบโจทย์ด้านความสะดวกต่อการศึกษาดด้วยตนเองของผู้เรียน ความสอดคล้องของรูปภาพกับคำบรรยายในเนื้อหา ซึ่งในแบบฝึกฉบับนี้ผู้วิจัยได้นำเอารูปแบบของภาพเชิงซ้อนซึ่งใช้วัสดุแผ่นใส เสริมสร้างความเข้าใจในการเขียนลดลยกรหณกและสามารถตรวจสอบย้อนหลัง เป็นการช่วยทบทวนในการฝึกหัดได้ง่ายขึ้น และด้านภาษาที่ใช้มีความเหมาะสมถูกต้อง ความชัดเจนในการชี้แจงและการแนะนำทเรียนไปในทิศทางที่ดี สรุปได้ว่าการพัฒนาแบบฝึกการวาดลดลยกรหณกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรีเพื่อแก้ปัญหาด้านความเข้าใจและการขาดแคลนเอกสาร หนังสือแบบฝึกในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหที่พบดังกล่าวได้ทางด้านความรู้ความเข้าใจและทักษะปฏิบัติที่นักศึกษาประสบปัญหาอยู่ในแนวทางที่ดีขึ้น ซึ่งตอบโจทย์ตามปัญหาของนักศึกษาที่พบมีข้อบกพร่องในด้านทักษะ รูปแบบ และการปฏิบัติกรวาดลดลยกรหณกที่พบเห็นหลักทั้ง 5 ด้าน ซึ่งใช้รูปแบบความรู้ด้านอัตราส่วนที่เป็นกลางในการศึกษาเรียนรู้ลดลยกรหณกมา

อธิบายในลักษณะของการทับซ้อนและอธิบายการแก้ปัญหาแต่ละส่วนโดยการแยกย่อยในข้อความรู้ที่พบเป็น ปัญหาที่ได้จากการประเมินจากนักศึกษาที่เก็บได้จากตัวอย่างและประกอบกับความคิดเห็นของนักศึกษา อาจารย์ผู้สอน การสังเกตการณ์เรียนการสอน ซึ่งให้ความคิดเห็นและการปฏิบัติที่แสดงออกให้เห็นในแนวทาง เดียวกันว่า ขาดหลักเกณฑ์ที่มีความเป็นกลางและกระบวนการที่สามารถอธิบายทดสอบและแก้ปัญหาทั้งความ เข้าใจ ความรู้ และทักษะปฏิบัติที่ดีที่มีเหตุผลเชื่อถือได้ จึงเป็นส่วนที่แสดงให้เห็นว่า ปัญหาดังกล่าวที่นักศึกษ และอาจารย์ผู้สอนประสบอยู่ในปัจจุบันสอดคล้องกับผลของการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือแบบฝึกที่ ชี้ให้เห็นว่า แบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกไม่มีรูปแบบที่เป็นที่แน่ชัดเชื่อถือได้อย่างเป็นสากล ประกอบกับ ไม่มีผู้คิดสร้างรูปแบบการแก้ปัญหาในลักษณะของเอกสาร หนังสือ ตำรา หรือแบบฝึกที่ตอบโจทย์ปัญหา ดังกล่าว ดังนั้นการสร้างแบบฝึกที่แก้ปัญหาทั้งในรูปแบบและความเข้าใจรวมถึงทักษะปฏิบัติ จึงสมควรพัฒนา สร้างแบบฝึกที่แก้ปัญหาเหล่านี้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาและวัฒนธรรมให้เป็นที่เข้าใจในทิศทาง เดียวกันและตรงตามเกณฑ์การประเมินแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกของผู้เชี่ยวชาญที่ได้ตรวจประเมิน แบบฝึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นดังผลสรุปข้างต้นที่พบว่า มีความตรงและตอบโจทย์การแก้ปัญหาการวาดลวดลาย กระหนก ทั้งรูปแบบและลักษณะปัญหาที่พบ ประกอบกับการตั้งเกณฑ์ การสร้างความเข้าใจในเรื่องของ อัตราส่วนที่ผู้วิจัยอธิบายได้ อัตราส่วนจะเป็นรูปแบบประเมินลักษณะพื้นฐานของลวดลายกระหนกในทุกส่วน ทุกลวดลายและทุกยุคสมัย เนื่องด้วยโครงสร้างของงานศิลปกรรมไทยรวมทั้งลวดลายกระหนกคืออัตราส่วนที่ สมดุลกัน จึงสามารถประเมินและตรวจสอบความถูกต้องด้วยอัตราส่วนได้ สอดคล้องกับ นิลภรณ์ ธรรมวิเศษ (2546) กล่าวถึงลักษณะของแบบฝึกที่ดีนั้นควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) มีรูปแบบที่น่าสนใจ ใช้แบบฝึกตามลำดับ ความยากง่าย 2) ตรงตามเนื้อหา เหมาะสมช่วงชั้นของผู้เรียน เวลา ความสามารถ ความสนใจ และสามารถ แก้ไขสภาพปัญหาของผู้เรียน 3) มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนว่าจะฝึกด้านใดกำหนดเวลา และแบบฝึกควรทันสมัย อยู่เสมอหรือเป็นวิธีการใหม่ ๆ ที่แก้ปัญหาได้ง่ายขึ้นสอดคล้องกับ สุนันทา สุนทรประเสริฐ (2547) กล่าวว่า แบบฝึก หมายถึง สื่อที่พัฒนาขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม เพื่อส่งเสริมความรู้และพัฒนาให้เกิดซึ่งความรู้ ความเข้าใจ ประกอบกับสร้างความชำนาญในเรื่องนั้น ๆ มากขึ้น แสดงให้เห็นถึงศักยภาพที่ดีตามเกณฑ์ของผู้เรียนที่ถูกพัฒนาทักษะและความรู้จากแบบฝึกที่ได้รับได้ ดังนั้นการพัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนก สำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรีของงานวิจัยชิ้นนี้ จึงเป็นการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน เพื่อช่วย แก้ปัญหาของนักศึกษาที่ตรงเป้าหมาย เป็นส่วนขยายของการช่วยในการศึกษา โดยการพัฒนาให้มีเนื้อหา เป็นส่วนย่อยตามลำดับการเรียนรู้ สะดวก ง่ายต่อความเข้าใจ ศึกษาและทบทวนได้ด้วยตนเอง เป็นประโยชน์ ต่อการศึกษาและเป็นการต่อยอดวัฒนธรรมของชาติต่อไปในอีกรูปแบบหนึ่ง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรี โดยได้พัฒนาจากปัญหาและข้อคิดเห็นของนักศึกษา อาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือแบบฝึก แล้วจึงนำมาสร้างแบบฝึกโดยได้รับการประเมินและปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญจนสมบูรณ์แล้ว ซึ่งแบบฝึกฉบับนี้ประกอบด้วยการอธิบายการฝึกทักษะขั้นพื้นฐาน วิธีการแก้ปัญหาในการเขียนลวดลายกระหนก โดยได้นำเอาการทับซ้อนด้วยแผ่นใสเป็นการอธิบายขั้นตอนการฝึกทีละขั้นตอน ซึ่งจะเป็นการช่วยให้ผู้เรียนสามารถศึกษาและฝึกฝนรวมทั้งทบทวนการฝึกทักษะและตรวจดูข้อผิดพลาดได้ด้วยตนเองและยังสามารถใช้เป็นคู่มือในการฝึกทักษะที่จะช่วยให้อาจารย์ผู้สอนนำไปใช้ควบคู่กับการสอนในชั้นเรียนได้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีแบบฝึกการวาดลวดลายกระหนกสำหรับนักศึกษาศิลปะระดับปริญญาตรีฉบับนี้ไปทดลองใช้ในการสอนจริงอย่างเต็มรูปแบบ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

เกษรา ภัทรเดชไพศาล. (2537). *กิจกรรมส่งเสริมทักษะการอ่านและการเขียนควบคู่กัน* ชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). การประถมศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ช่วง สเลตานนท์. (2494). *ศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

ช่วง สเลตานนท์. (2493). *วิชาวาดเขียน ภาพไทย*. กรุงเทพฯ: จันทน์.

เทวาทินิมิต (ฉาย เทวาทินิมิตร), พระ. (2530). *สมุดตำราลายไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

เทวาทินิมิต (ฉาย เทวาทินิมิตร), พระ. (2545). *สมุดร่างภาพเทพ มนุษย์ ยักษ์ ลิง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของคุรุสภา.

น. ณ ปากน้ำ. (2533). *ศิลปะลายรดน้ำ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.

น. ณ ปากน้ำ. (2541). *วิวัฒนาการของศิลปะ*. กรุงเทพฯ: บริษัท เลิฟแอนด์ลิฟเพรส จำกัด, 2541.

นริศรานุวัตติวงศ์ สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยา และสมเด็จพระเจ้า กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2505).

สาส์น สมเด็จพระเจ้า 20. กรุงเทพฯ: องค์การค้ำของคุรุสภา.

นิลาภรณ์ ธรรมวิเศษณ์. (2546). *การพัฒนาแบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำในมาตราแม่กดสำหรับ*

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต) สถาบันราชภัฏ

อุบลราชธานี.

บุญมา แฉ่งฉายา. (2545). *ศิลปะลายไทย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

ปฏิพัทธ์ ดาระดาช. (2538). *ลายไทย ภาพไทย 1*. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.

ปฏิพัทธ์ ดาระดาช. (2538). *ลายไทย ภาพไทย 2*. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.

- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2556). *เทคนิคการเขียนและผลิตตำรา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัฒนา พุทธิพงษ์. (2555). *หนังสือเพื่อการศึกษาจิตรกรรมไทย ชุดศิลปะประจำชาติไทย กนก นารี กระบี่* คช. นนทบุรี: ธรรมสารการพิมพ์.
- พิทักษ์ สายัญห. (2537). *หลักการศึกษาลายไทย*. กรุงเทพฯ: อักษรวัฒนา.
- โพธิ์ ใจอ่อนน้อย. (2496). *คู่มือลายไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. “การเขียนตำราและบทความทางวิชาการ” เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการเรื่อง การเขียนตำราและบทความทางการศึกษา. 27-29 ตุลาคม 2529. (อัดสำเนา)
- ภิญโญ สุวรรณคีรี. (2541). *ลายไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2557). *พจนานุกรมศัพท์ลายไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สมปอง อัครวงษ์. (2550). *จิตรกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สันติ เล็กสุขุม. (2553). *พัฒนาการของลายไทย: กระทบกับเอกลักษณ์ไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- สุคนธ์ สินธพานนท์. (2552). *นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินต์ติ้ง.
- สุนันทา สุนทรประเสริฐ. (2547). *การสร้างสื่อการสอนและนวัตกรรมการเรียนรู้อู่การพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: ราชบุรีธรรมรักษ์การพิมพ์.
- อนันต์ ประภาโส. (2543). *การศึกษาเกณฑ์การสร้างตำราเรียนวิชาวัสดุและเทคนิคศิลปะ สำหรับ* *โปรแกรมวิชาศิลปกรรม ระดับปริญญาตรี สถาบันราชภัฏ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต) สาขาวิชาศิลปศึกษา ภาควิชาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.